

Стеблина Наталія

докторка політичних наук,
професорка кафедри
журналістики та соціальних
комунікацій
Донецького національного
університету імені Василя Стуса

ОЦІНЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ У ПОПУЛЯРНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ТЕЛЕГРАМ- КАНАЛАХ УКРАЇНИ

В українській медіа-спільноті уже протягом тривалого часу здійснюється моніторинг якості ЗМІ. Цим займаються професійні медійні організації: Детектор медіа, що працює зокрема із телетижневиками [2], Інститут масової інформації, що укладає «Білий список медіа» відповідно до того, як онлайн-видання дотримуються стандартів [4], а також Інститут демократії імені Пилипа Орлика, що аналізує регіональні онлайн та друковані масмедіа [3]. Подібна робота, звісно, не призводить до миттєвого покращення ситуації із якістю контенту, але все ж дозволяє визначати найслабші місця конкретних видань, а також поширювати найкращі практики. До того ж, робота медіааналітиків може мати позитивний ефект на читацьку аудиторію, яка знатиме, яким медіа у країні та регіоні варто довіряти, а які можуть публікувати неякісний контент та маніпуляції.

Проте, як показує аналіз медіаспоживання українців, для них провідним джерелом новин останнім часом є не традиційні ЗМІ, а соціальні мережі, з-поміж яких найпопулярнішими є саме Телеграм-канали. Так, згідно із опитуванням, проведеним за замовлення Громадянської мережі «Опора», 77,9% опитаних отримують новини із соцмереж, при цьому 71,3% користуються саме Телеграмом [6]. Дослідження USAID-Internews показує, що переважання соціальних

мереж як джерел інформації над традиційними ЗМІ триває вже протягом декількох років. А в 2022 році саме Телеграм, обігнавши Фейсбук, є тією платформою, яку використовують для пошуку новин найчастіше. До того ж, 59-60% українців довіряють тому, що вони читають у соцмережах [1].

Тому існує потреба здійснювати не тільки моніторинг традиційних ЗМІ, але й аналізувати ситуацію у тих медіа, які є найпопулярнішими. Тож *мета* цього дослідження – запропонувати методику оцінювання професійних стандартів журналістики (достовірність та відокремлення фактів від коментарів) для провідних регіональних телеграм-каналів, що уналежнюються до категорії «новини та медіа». При цьому важливо врахувати специфіку дописів у Телеграм, оскільки вони здебільшого не є подібними до традиційних журналістських новинних жанрів. Так, автори можуть обмежуватися тільки заголовком та фото, двома-трьома реченнями, що характеризують новину і можуть бути подібними до класичного ліду. Або ж подавати інформацію списком, виокремлюючи ключові тези із промови, публікації, пресконференції тощо.

Проте, якими б не були провідні формати дописів у Телеграмі, якщо це канал, що повідомляє новини, є популярним і декларує свою приналежність до «медіа», для нього є вкрай бажаним є відповідальне ставлення до контенту. Тому розглянемо приклади текстів різної якості, щоб визначити в них маркери, які свідчать про високе дотримання стандартів. Для прикладу візьмемо регіональні телеграм-канали Одещини, що згідно зі статистикою Телеграму є одними із найбільш популярних в Україні.

Стандарт достовірності, як відомо, передбачає чітке посилання на джерело, що дозволяє читачеві зрозуміти, звідки саме надійшла новина, хто її поширив і наскільки надійним є це джерело.



Рис. 1. Дотримання стандарту достовірності у телеграм-каналі «Одесса как она есть»

Аналізуючи телеграм-канал «Одесса как она есть» (рис. 1), бачимо, що переважна більшість дописів взагалі подається без посилань на джерела, як-от, дописи №1 та №2. Так, у першому дописі маємо просто відео користувача без жодного посилання, походження та надійність інформації не є зрозумілими взагалі. У другому дописі в тексті посилань також немає, але є лого на фото. І у третьому дописі є чітке посилання на податкову службу, як у тексті, так і на інфографіці. Наявність значної кількості недостовірних посилань, а також публікацій без посилань взагалі ми фіксували й раніше, зокрема, було з'ясовано, що більшість повідомлень (42,6%) популярних регіональних телеграм-каналів подається без вказівки на джерело і перевірки, ще 11% містять недостовірні посилання, з яких неможливо встановити точне джерело [5]. Проте у випадку допису №2 ми хоча б бачимо посилання на джерело у фотографіях та відео (лого МНС). Тому, враховуючи підхід телеграм-каналів до позначення походження інформації, пропонується випадки за прикладом №1 фіксувати як недотримання стандарту достовірності, № 2 – як мінімальне дотримання стандарту, № 3 – як належне дотримання стандарту.

Стандарт відокремлення фактів від коментарів у випадку новинних жанрів – це нейтральна подача інформації, а також належне

розмежування думок і фактичних даних.

Оскільки у телеграм-каналів є проблема із вказуванням джерел інформації, то, зрозуміло, це відіб'ється і на рівні дотримання стандарту відокремлення фактів від коментарів. Так, наприклад, із чотирьох наведених дописів каналу «Одесса INFO», лише у двох (№2 та №4) є посилання на джерела (рис. 2). У дописі №1 бачимо вживання припущення та висновок, зроблений на основі лише одного відео незрозумілого походження: «але, як бачимо, заторів від цього менше не стало». Допис №3 також є прикладом інформації від дописувача, але без жодного посилання. Окрім того, він містить велику кількість емоджі, що можуть виражати ставлення до повідомленого.

Звернімо увагу на те, що емоджі є у всіх дописах, проте вони мають різний характер. Так, зображення автомобілів, прапорів, зерна, позначення місця та полум'я є ілюстративними. А от, емоджі у дописі №3 якраз виражають ставлення.

Тож пропонуємо випадки №1 та №3 оцінювати як недотримання стандарту. №2 – як мінімальне дотримання, бо посилання на джерело є тільки у першому та другому абзаці, щодо інформації третього абзацу «скоро запрацює», «погоджено подвоєння спроможностей» посилань немає – і не ясно, це думка автора чи дані, відображені у документах, промовах. І №4 – як належне дотримання стандарту.

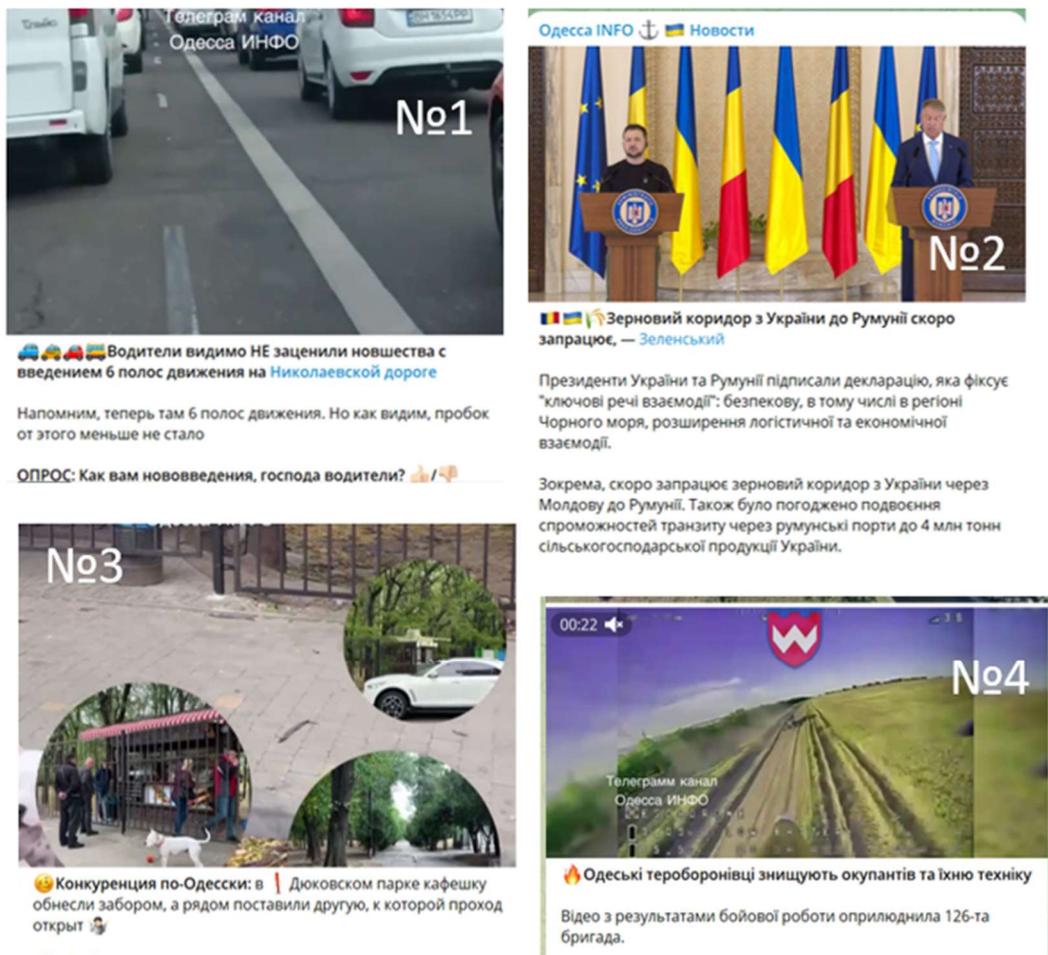


Рис. 2. Дотримання стандарту відокремлення фактів від коментарів у телеграм-каналі «Одесса INFO»

Висновки

Отже, телеграм-канали є одним із провідних джерел новин для українців. Відповідно, постає питання оцінювання якості цих новин. Побіжний аналіз показує, що в переважній більшості випадків професійні стандарти у дописах не є дотриманими. Тож доцільним вважається більш глибокий моніторинг контенту. Оскільки телеграм-канали мають свої підходи до генерування новин, наявну методику оцінювання контенту пропонується переглянути: під час оцінювання стандарту достовірності звертати увагу не тільки на посилання в тексті, але й на фото чи відео (логотип). У випадку стандарту відокремлення фактів від коментарів – розмежовувати емоджі: ті, які є ілюстративними, не вважати порушенням, ті, які виражають

ставлення, вважати таким.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Internews. Українські медіа, ставлення та довіра у 2022 р.
URL:<https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/Ukrainski-media-stavlennia-ta-dovira-2022.pdf>
2. Детектор медіа. Телетижневики. URL:
<https://detector.media/category/teletizhneviki/>
3. ІДПО. Звіти. URL: <https://idpo.org.ua/reports>
4. ІМІ. Онлайн-медіа, що стали найякіснішими: моніторинг ІМІ. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/onlajn-media-shho-staly-najyakisnishymu-monitoring-imi-i51820>
5. Стеблина Н. Алгоритм виявлення недостовірних посилань та чуток у телеграм-каналах. Образ. 2022, 3 (40). С. 94–100. DOI: 10.21272/Obraz.2022.3(40)-94-100
6. Чорна О. «Опора»: Основним джерелом інформації майже 80% українців є соціальні мережі. Детектор медіа. URL:<https://detector.media/infospace/article/213998/2023-07-10-opora-osnovnym-dzherelom-informatsii-mayzhe-80-ukraintsiv-ie-sotsialni-merezhi/>